

Ольга Дарда

ПУБЛІЦИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В.Є. ЖАБОТИНСЬКОГО В УКРАЇНСЬКІЙ І ЄВРОПЕЙСЬКІЙ КУЛЬТУРНІЙ СПАДЩИНІ

DOI: 10.5281/zenodo.5750433

© О. Дарда, 2021. CC BY 4.0

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового осмислити вплив публіцистичної діяльності В.Є. Жаботинського на європейську й українську історичну спадщину. Дослідження публіцистичної діяльності В.Є. Жаботинського дозволяє простежити трансформацію його політичних та ідеологічних поглядів, проаналізувати, які з питань, що були висвітлені на шпальтах періодичної преси, уважалися найбільш актуальними та як реагувало на них суспільство. **Метою** дослідження є комплексний аналіз та оцінка публіцистичного доробку В.Є. Жаботинського в українській та європейській культурно-історичній спадщині. **Методологічні основи** визначалися з урахуванням мети й завдань дослідження у форматі міждисциплінарного підходу, який передбачає використання історичних і політологічних принципів, використання таких загальнонаукових методів, як аналіз і синтез, індукція та дедукція, аналогія й узагальнення. Методологічну основу статті становлять принципи історичного пізнання, а саме принципи історизму, цілісності, об'єктивності. **Наукова новизна** полягає у досвіді комплексного дослідження публіцистичної діяльності В.Є. Жаботинського, що представлений уперше, та визначення її впливу на культурні осередки Європи та України в новітню добу. **Висновки.** Авторка звертає увагу на особистісну та ідейну трансформацію В.Є. Жаботинського, зосереджується на ранніх роках його публіцистичної творчості, їх впливі на італійську культурну спадщину. Вивчає та аналізує тематичну наповненість публіцистики. Розглянуто соціальне оточення, яке позначилося на ідеологічних та світоглядних орієнтирах В.Є. Жаботинського. При більш детальному аналізі наявних даних вдалося встановити, що тематика для італійського читача була спрямована на висвітлення політичних подій Російської імперії, знайомство італійського соціуму з культурною спадщиною російських авторів шляхом перекладу їхніх творів. Наразі європейські науковці досліджують політичну діяльність В.Є. Жаботинського, вводять в науковий обіг джерела, наявні в національних періодичних виданнях. У періодичних виданнях Російської імперії тематика була спрямована на висвітлення питань європейського політичного та культурного життя. Особливої уваги заслуговує внесок В.Є. Жаботинського в українську історичну спадщину. Розробка питань українсько-єврейських відносин, залежності автономістських тенденцій різних націй превалює в більшості робіт, присвячених національному питанню. В.Є. Жаботинський усвідомлював взаємозалежність єврейського та українського національно-визвольного руху. Особливу цікавість українських науковців викликає залучення В.Є. Жаботинського до українського національно-визвольного руху, взаємодія з діячами української революції.

Ключові слова: В.Є. Жаботинський, публіцистика, «Altalena», українсько-єврейські відносини, національний рух.

Публіцистика реагує на суспільно-політичні проблеми сучасності, вона формує політичну кон'юнктуру та ідеологічне сприйняття політичних процесів. Існування цього ґатунку літератури свідчить про плюралізм суспільної думки, яка концентрується довкола резонансних подій, явищ і процесів. Публіцистика напрям літературної творчості стала популярною та значущою на теренах Російської імперії на початку ХХ ст., після надання громадянських прав російському народу Маніфестом від 17 жовтня 1905 р. Після прийняття Маніфесту інтелігенція в Росії почала активно впливати на трансформацію суспільно-політичної думки, долучатися до політичних та ідеологічних пошуків. Зміни в суспільному житті відобразилися й на тематиці повідомлень періодичної преси. Опозиційно налаштовані автори все частіше публікували роботи, у яких порушували питання надання автономії національним меншинам, прийняття Конституції тощо.

В.Є. Жаботинський (1880–1940) – видатний журналіст, публіцист та діяч національного руху єврейського народу, ідеолог сіонізму-ревізіонізму. Політична діяльність В.Є. Жаботинського широко відома, однак його роль як журналіста та публіциста залишається все ще малодослідженою. Втім, діяльність В.Є. Жаботинського безпосередньо пов'язана з журналістською роботою: на сторінках численних імперських та закордонних журналів і газет він публікував статті, які пізніше склали повноцінні збірники. Значний доробок автора дає змогу виокремити в тематичну збірку роботи, присвячені розвитку не

лише сіоністського, а й українського національно-визвольного руху. Через неабиякий літературний талант і активну політичну діяльність публіцистична спадщина В.Є. Жаботинського наразі цікава також європейським науковцям.

Метою нашого дослідження є оцінка внеску В.Є. Жаботинського в українську та європейську культурно-історичну спадщину.

Ця тематика не вивчалася радянськими дослідниками. До проголошення Незалежності в 1991 р. про життя та діяльність В.Є. Жаботинського публікувалися лише короткі біографічні дані та нотатки щодо його журналістської роботи. Праці, присвячені національному питанню, ліберальним віянням європейської культури, у СРСР не публікувалися, а тема залишалася табуованою. Лише наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. з'являються роботи, присвячені політичній і публіцистичній діяльності В.Є. Жаботинського. Окрему групу становлять праці початку ХХІ ст., які мають загальноісторичний характер і в яких зосереджено увагу на впливі публіцистики на розвиток політичної думки в Російській імперії. Це роботи О.Л. Семенової¹, Ю. Накагави², М.М. Гейзера³. У роботі М.М. Гейзера цілий підпункт присвячено творчості В.Є. Жаботинського, однак його публіцистична діяльність повністю не розкрита. Окремо можна виділити групу робіт, присвячених В.Є. Жаботинському та українському національному питанню. Це роботи М.І. Клейнера⁴, І.М. Дзюби⁵, А.Є. Подольського⁶. У них центральною темою є роль і місце В.Є. Жаботинського в розвитку українського та єврейського національних рухів. У цих студиях дещо перебільшена підтримка, яку надавав В.Є. Жаботинський українському руху, що, однак, не применшує їх наукову цінність. Значущою є робота І. Клейнера, яка охоплює широке коло проблем і ґрунтовно досліджує трансформацію політичних поглядів В.Є. Жаботинського, його роль у створенні позитивного образу українського національного руху в очах єврейства. Дослідник спростовує відомі міфи щодо слабкості політичної позиції та прорахунків у виборі союзників серед української інтелігенції.

У нашій роботі вперше зроблено спробу комплексного аналізу публіцистичної діяльності В.Є. Жаботинського та її впливу на розвиток історичної думки в Україні та Європі.

В.Є. Жаботинський почав писати ще в шкільні роки, регулярно надсилав переклади та власні писання в друкарні Одеси, Санкт-Петербурга. Так, переклади «Песни песней» і «В пучине морской» І.Л. Гордона було надіслано в щомісячний журнал «Восход», переклад «Ворона» Едгара Алана По – у щомісячний журнал «Северный вестник», проте надруковані вони не були.

У 1897 р. в одеській газеті «Южное обозрение» вийшла перша стаття В.Є. Жаботинського «Педагогічні зауваження». У ній піддано різкій критиці шкільну систему оцінок. Стаття була підписана псевдонімом «Владимир Иллирич»⁷. Порушена тема відповідає проблемам, із якими стикався студент гімназії в Російській імперії: система квот, поділ за національною ознакою сприяли необ'єктивному оцінюванню та зверхньому ставленню представників однієї нації до іншої. Судження В.Є. Жаботинського були суб'єктивними, оскільки він мав безпосередній стосунок до системи освіти, адже був студентом гімназії. Так, дещо різка та категорична стаття стала візитівкою ще невідомого тоді журналіста та публіциста.

Весною 1898 р. В.Є. Жаботинський залишає навчання у Рішельєвській гімназії та їде до Швейцарії кореспондентом «Одесского листка», однак уже восени переїздить до Риму. Три роки триватиме італійський етап життя, що посутньо позначиться на світогляді В.Є. Жаботинського. Італія, яка в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. була оплотом лібералізму, стане його духовною батьківщиною. Участь в університетських диспутах, гуртку А. Лабіоли – італійського філософа, засновника італійського марксизму, допомогли В.Є. Жаботинському опанувати актуальні проблеми міжнародної політики, більш детально вивчити основи соціалізму. Контакти В.Є. Жаботинського в Італії охоплювали діячів Римського університету, італійського соціалістичного руху, єврейської общини в Італії. Він спілкувався з видатними діячами італійської культури та політики: Е. Феррі, А. Лабіоло, Р. Джованьолі, Ч. Ломброзо. Окрім нарисів для «Одесского листка», писав італій-

¹ Семенова А.Л. Русская философская публицистика начала XX века: автореф. дис. ... д-ра филол. наук: 10.01.10. Санкт-Петербург, 2012. 34 с.

² Накагава Юми. Полемика о еврейском вопросе в русской публицистике конца XIX – начала XX веков: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.01.10. Москва, 2009. 31 с.

³ Гейзер М.М. Русско-еврейская литература XX века: дис. ... д-ра филол. наук: 10.01.10. Москва, 2001. 299 с.

⁴ Клейнер І. Володимир (Зеев) Жаботинський. (1880–1940). *Жаботинський В. Вибрані статті з національного питання*. Київ, 1991. С. 7–24.

⁵ Дзюба І. Владімір Жаботинський як прихильник української справи. *Мала енциклопедія етнодержавознавства*. Київ, 1996. С. 669–671.

⁶ Подольський А. Володимир Жаботинський та українські національні змагання першої чверті ХХ століття: дискусія щодо цінностей міжетнічних взаємин. *Історія в сучасній школі*. 2012. Вип. 6. С. 44–53.

⁷ Соколянський М.Г. Конечно в Одессе: малая родина Вл. Жаботинского. Одесса: Оптимум, 2005. 197 с.

ською мовою статті про російську літературу, наприклад, про творчість А.П. Чехова та М. Горького⁸.

У римський період роботи кореспондентом В.Є. Жаботинський друкувався на сторінках «Одесского листка», пізніше – «Одесских новостей» і петербурзького «Северного курьера». Статті підписував одним із псевдонімів: «Altalena», «Эгал», «В. Эгаль», «Vl. Egal», «В. Е.»⁹.

Питання використання псевдонімів В. Є. Жаботинським у ранній творчості й зараз викликає дискусії серед дослідників. Найбільш вживаним був псевдонім «Altalena», яким він підписувався в італійській та російській періодичній пресі. Сучасні італійські дослідники акцентують увагу на ранніх його роботах, які широко представлені в римській публіцистиці та є джерелом для вивчення історії початку ХХ ст. У цей період В.Є. Жаботинський друкувався в римській газеті «Patria» й журналі італійських соціалістів «L'Avanti!»¹⁰. Немає фактів, які б підтверджували або спростовували редакційні правки текстів, однак його активна діяльність та публікації на шпальтах італійських газет свідчать про залученість журналіста в італійські політичні дебати. В автобіографії В.Є. Жаботинський згадував про те, що він добре володів мовою, тому в італійців не виникало сумнівів стосовно його громадянства: італійці Півдня вважали його вихідцем з північної частини Італії, а населення Півночі – навпаки¹¹.

В.Є. Жаботинський став активним учасником культурного життя Риму та Італії загалом. Він був знайомий із видатними художниками, публіцистами, літературознавцями. Участь у диспутах, літературних вечорах стала невід'ємною частиною його життя.

У 1901 р. флорентійський журнал «Nuova Antologia» опублікував роботу В.Є. Жаботинського «Anton Cekhof e Massimo Gorki – L'impressionismo nella letteratura russa» («Антон Чехов і Максим Горький – імпресіонізм у російській культурі»). У ній охарактеризовано стан російської літератури на початку ХХ ст. Після аналізу та характеристики особливостей нової російської літератури, яку ще важко було виділити в окрему школу, В.Є. Жаботинський наводить переклад італійською двох творів А.П. Чехова: новели «Скучная история» та п'єси «Дядя Ваня». Автор статті розкриває перед італійським читачем душу чеховських персонажів: розчарованих, нерозумних, принижених чоловіків і жінок, які прагнуть іншого життя. Вони усвідомлюють, що ніколи не зреалізують свої мрії, але продовжують жити буденним життям і не намагаються щось змінити. Герої А.П. Чехова в інтерпретації В.Є. Жаботинського – принижені, відчужені та безініціативні особистості. Це відрізняє творчість А.П. Чехова від творчості М. Горького, аналізу якої В.Є. Жаботинський присвячує другу частину роботи.

Герої М. Горького – колишні князі, професори та селяни, які, на відміну від скорботних чеховських персонажів, живуть іншим життям – реальним. Поки герої А.П. Чехова перебувають у мріях та не реалізують свій потенціал, волоцюга Горького кидає виклик усьому світу... Персонажі М. Горького перейняті змінами в своєму житті, здатні на все, вони живуть поза добром і злом, вільні від будь-яких моральних обмежень, оскільки мораль – це щось зрозуміле лише «в межах людського консорціуму». Визнаючи велич і поетичну цінність творчості А.П. Чехова, В.Є. Жаботинський, наприкінці своєї роботи, не приховує, що віддає перевагу мистецтву М. Горького і, найперше, тим його героям, яким судилося жити, а не виживати¹².

Навесні 1901 р. соціалістична газета «Avanti!» публікує цикл статей В.Є. Жаботинського, присвячених студентським заколотам в Російській імперії. Перша стаття опублікована 10 квітня як реакція на суперечливе листування, що з'явилося на шпальтах ліберальної газети «La Tribuna». На її сторінках зазначалося, що населення Російської імперії налаштоване вороже до студентських протестів. В.Є. Жаботинський наголошує на тому, що кореспондент «La Tribuna» не вперше демонструє необізнаність із російським соціальним та політичним життям. Загальну політичну відстороненість, викликану економічними й моральними проблемами, на думку В.Є. Жаботинського, не можна плутати зі справжньою ворожістю. Автор захищає російських студентів, які заради науки та культури готові страждати від голоду та холоду, і, беззаперечно, жертвувати собою задля загального блага. Наступного тижня, у тій само газеті В.Є. Жаботинський аналізував ситуацію в Російській імперії з соціального та духовного погляду. Особливу увагу він приділив молоді: щоб

⁸ Мамедов А. «Наше все» – Зеєв-и-Владимир. *Лехаим*. 2008. № 6 (июнь). URL: <https://lechaim.ru/ARHIV/194/4x4.htm>.

⁹ Соколянский М.Г. Конечно в Одессе...

¹⁰ Мамедов А. «Наше все»...

¹¹ Жаботинский В.Е. Повесть моих дней. Иерусалим: Библиотека-Алия, 1985. С. 33–34.

¹² Zucchelli Marta Angela. *Vskolz iz Rima. La formazione di Vladimir Zeev Jabotinsky tra Russia e Italia*. Milano, 2010. P. 32–33.

описати її розчарування й невдоволеність, автор використав тургенівську дихотомію «батьків та дітей» для пояснення протистоянь поколінь¹³.

Сьогодні для італійських науковців цікавою є політична діяльність В.Є. Жаботинського після еміграції з Російської імперії. Цією проблематикою займаються Марта Зучеллі, Ліон Карпі¹⁴, Вінченцо Пінто¹⁵. Однак італійський період життя В.Є. Жаботинського вони також аналізують: тематичну наповненість публікацій у журналах, зацікавленість італійського читача в поданих матеріалах тощо. В.Є. Жаботинський відкривав італійському читачу нову російську літературу, знайомив із уривками з невідомих творів, описував політичні події в Російській імперії.

Одночасно з друком в італійських журналах В.Є. Жаботинський, як зазначалося вище, публікується в «Одесском листке», а згодом і в «Одесских новостях» у рубриці «Італійські розповіді». У них він у жартівливій формі описував життя в Римі, побут та розваги, пригаманні римській богемі, а також повідомляв основні італійські та загальноєвропейські новини: про Папу Римського Лева XIII, оперети, колоніальні претензії Італії тощо. Чимало статей присвячено творчості Г. д'Аннуціо, видатного італійського письменника та драматурга. В.Є. Жаботинський захоплювався його творчістю, стилем і талантом¹⁶. В «Одесских новостях» рубрика В.Є. Жаботинського виходила двічі на тиждень під псевдонімом. Паралельно він друкувався в петербурзькому «Северном курьере». Тематика повідомлень була незмінною. Зазначимо, що ця рубрика викликала інтерес у читача та відповідала тому модерністському духу, який активно поширювався в традиційному імперському суспільстві.

У 1901 р. В.Є. Жаботинський повертається в Одесу й працює постійним репортером «Одесских новостей». Зауважимо, що він повернувся в зовсім іншу Російську імперію. Опозиційні партії все голосніше заявляли про себе й свою діяльність, досить часто обговорювалися ідеї К. Маркса, рух за національні свободи та питання формування національної самоідентичності молодій інтелігенції. Амбітний, під впливом ліберальних ідей Європи, В.Є. Жаботинський подавав до друку статті, присвячені злободенним проблемам.

Того ж року на сцені одеського театру було поставлено п'єсу В.Є. Жаботинського «Кров» («Міністр Гамм»), написану й перекладену ще в Римі¹⁷. П'єса була пацифістського характеру, спрямована, зокрема, проти бурської кампанії. Наразі складно встановити, який відсоток тексту взято з оригінального твору Р. Ломбардо, адже оригінал не віднайдено. І сам В.Є. Жаботинський це питання не роз'яснює: так, у повідомленні в «Одесских новостях» він указує на те, що в основу твору покладено драму Р. Ломбардо «Кров»¹⁸, але в автобіографії він подає п'єсу вже як особистий твір¹⁹. Усе ж, враховуючи роботи італійських науковців, ми схильні вважати драму вдало перекладеною та модернізованою до потреб Російської імперії.

Новим етапом у творчості В.Є. Жаботинського стало висвітлення єврейського погрому в Кишиневі 1903 р. Саме тоді він активно включається в політичні процеси, зокрема, відвідав Кишинів, де побачив жорстокість у ставленні до євреїв і вперше зустрівся з лідерами російського сіонізму М. Усишкіним, Д. Тьомкіним, М. Бернштейном-Коганом та іншими²⁰. Повернувшись, він перекладає з ідиш «Сказання про погром» Хаїма-Нахмана Бяліка²¹. Після подорожі до Кишинєва політичні погляди та національна самосвідомість В.Є. Жаботинського стають більш вираженими, а його публіцистика спрямована на захист прав єврейського народу.

Того ж року В.Є. Жаботинський їде на VI сіоністський конгрес як делегат від Одеси. Цінним джерелом для вивчення єврейського національного руху є статті В.Є. Жаботинського з засідань конгресу, що друкувалися в «Одесских новостях». Вони дозволяють виділити напрямки в єврейському національному русі, представлені на конгресі: західний (представників європейського єврейства, здебільшого вихідців із Пруссії) та східний (вихідців з Російської імперії). «Базельские впечатления» є важливим джерелом також і для вивчення розвитку сіоністського руху. Вони дають цілісну картину того, що відбувалося на засіданнях, деталізують інформацію про перемовини й передають загальне враження поза пленарними засіданнями.

¹³ Zucchelli Marta Angela. Vskolz iz Rima... P. 35–37.

¹⁴ Carpi Leone. Come e dove rinacque la marina d'Israele: la Scuola Marittima del «Bethar» a Civitavecchia. Roma, 1965. 160 p.

¹⁵ Pinto Vincenzo. Imparare a sparare: Vita di Vladimir Ze'ev Jabotinsky. Turin, 2017. 454 p.

¹⁶ Соколянский М.Г. Конечно в Одессе...

¹⁷ Жаботинский В.Е. Повесть моих дней. С. 40.

¹⁸ Мамедов А. «Наше все»...

¹⁹ Жаботинский В.Е. Повесть моих дней. С. 40.

²⁰ Там же. С. 54.

²¹ Стрешинский И. Зеев Жаботинский и еврейская традиция. Хроники Иерусалима. 2005. 11 августа. URL: <http://gazeta.rjews.net/stresh2.shtml>.

Після VI сіоністського конгресу В.Є. Жаботинський не зміг залишитися в Одесі через переслідування поліції й переїхав до Петербурга, хоча права на проживання в цьому місті не мав. Відтоді публікувався в газетах «Наша жизнь», «Русь», став співзасновником щомісячника «Еврейская жизнь» (1904 р.) – офіційного органу сіоністського руху в еміграції. Пізніше редакції щомісячника довелося переїхати до Москви, згодом до Берліна й Парижа, де назву журналу було змінено на «Рассвет»²². Відтак В.Є. Жаботинський за допомогою публіцистської діяльності починає активну боротьбу проти асиміляції єврейства. Його роботи, між іншим, мали значення не лише для єврейського національного руху, а й для українського: статті порушували питання прав на автономію всіх національних меншин та аргументовано доводили необхідність підтримки національними діячами один одного.

Цікавими в контексті цієї розвідки є чотири статті В.Є. Жаботинського під спільним заголовком «Вопросы культурной работы», опубліковані 1913 р. У них порушувалося питання національної культури, визначення цього поняття й необхідності його перегляду. Для В.Є. Жаботинського основою національної культури була школа. За приклад вдалої національної політики, досвід якої необхідно враховувати єврейському національному руху, він пропонує взяти європейські народи – чехів, болгар, сербів, естонців, латишів та поляків²³. Окрім висвітлення необхідності розбудови національної єврейської освіти, В.Є. Жаботинський дає оцінку національному руху європейського та українського народів, наголошує на необхідності більш зрілого та сформованого українського та польського національних рухів. Більшість поступок, які єврейський рух вважав перемогою, інші народи сприймали як асиміляційну політику уряду, з чим погоджувався й В.Є. Жаботинський.

Того ж року виходить збірка його публіцистичних праць «Фельетонь»²⁴. Окрім єврейської тематики частину робіт присвячено національному питанню інших народів, зокрема українців. Праці висвітлювали проблеми національної ідентичності народів крізь призму єврейського питання, на якому й зосереджував увагу В.Є. Жаботинський²⁵. Автор виступає за національні права українців в обох імперіях – Російській та Австро-Угорській, знаходить багато спільного в історії та культурних надбаннях українського та єврейського народів. В одній зі статей він пояснює, у чому полягає допомога євреїв українцям із Галичини. По-перше, у розриві з поляками – як відомо, завдяки голосам єврейської громади поляки отримували більшість місць у Сеймі. По-друге, у спільній праці з українськими народниками для демократизації Австрії та Галичини зокрема. По-третє, у підтримці східно-галицьких автономістів у їх боротьбі. Натомість українська допомога мала полягати лише у визнанні національної цілісності єврейства²⁶. В.Є. Жаботинський аргументує факт пригноблення українського народу та наводить статистичні дані для підтвердження цього, наголошує на необхідності співпраці української та єврейської національних меншин. Часто саме єврейська громада активно сприймала та пропагувала русифікаторську або проавстрійську політику, насаджену центральними органами влади, що ускладнювало наладження стосунків між українським та єврейським рухом.

Особливе місце в українському національному русі він відводив поеті Т.Г. Шевченку. До ювілеїв поета (1911 р. – 50 років по смерті та 1914 р. – 100-річчя від дня народження) публікував короткі нариси та навіть виступав у 1911 р. перед українськими громадськими діячами, де отримав схвальну оцінку слухачів²⁷. «Шевченко є національний поет, і саме в цьому його сила. Він національний поет і в суб'єктивному сенсі, тобто поет-націоналіст, навіть зі всіма вибухами нестримної ворожості до поляка, до єврея, до інших сусідів... Але ще важливіше те, що він національний поет за своїм об'єктивним значенням. Він дав і своєму народові, і всьому світові яскравий, непохитний доказ того, що українська душа здатна до найвищих злетів самобутньої культурної творчості»²⁸. Так, для В.Є. Жаботинського Т.Г. Шевченко – це приклад національного поета, який довів, що на теренах Російської імперії не існує єдиної культури. Отже, кожна нація має боротися за власну культуру та самобутність. «Шанувати Шевченка – значить зрозуміти й визнати, що нема й не може бути єдиної культури в країні, де живуть сто й понад того народів:

²² Жаботинский В.Е. Повесть моих дней. С. 63–64.

²³ Жаботинский В. Еще о культурной работе. *Рассвет: еженедельная газета*. 1913. № 24 (14 июня). С. 4–7.

²⁴ В.Є. Жаботинський. Фельетони. Санкт-Петербург, 1913. 286 с.

²⁵ 1991 р. статті з цієї збірки, присвячені українському національному питанню, вийшли окремим виданням:

В.Є. Жаботинський. Вибрані статті з національного питання. Київ, 1991. 136 с.

²⁶ В.Є. Жаботинський. Non multum, sed multa. *Вибрані статті з національного питання*. С. 40–44.

²⁷ А. Подольський. Володимир Жаботинський та українські національні змагання першої чверті XX ст. *Історія в сучасній школі*. 2012. № 6. С. 41–43.

²⁸ В.Є. Жаботинський. Наука з Шевченкового ювілею. *Вибрані статті з національного питання*. С. 78.

зрозуміти, визнати, посунутися й надати законне місце могутньому побратимові, другому за силою в цій імперії»²⁹.

Піком налагодження українсько-єврейських відносин, при безпосередній участі В.Є. Жаботинського, стало підписання 1921 р. із представником уряду УНР в еміграції М.А. Славинським Акту про ненапад на євреїв. В.Є. Жаботинський зустрівся зі М.А. Славинським, із котрим був знайомий ще з юнацьких років, у період роботи XII Сіоністського конгресу, що проходив у Карлових Варах у вересні 1921 р. Окрім «Акту про ненапад», було укладено угоду, згідно з якою при українських збройних формуваннях для оборони єврейського населення від погромів створювалися загони жандармерії³⁰. Єврейська жандармерія не повинна була брати участь у військових діях, на її чолі мав бути єврей, у загальних питаннях командир жандармерії підпорядковувався українському командуванню, окрім питань захисту єврейського населення. Фактично підписана угода залишилася лише на папері, адже восени 1921 р. не відбулося наступу українських військ в Україну, окрім «Другого зимового походу», що закінчився поразкою. Відтак українські збройні сили припинили своє існування.

Після встановлення в Україні радянської влади В.Є. Жаботинський у своїх працях майже не приділяє уваги питанню взаємодії українського та єврейського народів. У результаті розколу сіоністського руху він стає лідером ревізійної течії та головною метою своєї діяльності вбачає розбудову незалежної єврейської держави.

В.Є. Жаботинський – видатний державно-політичний діяч та публіцист. Його активна журналістська діяльність забезпечила наявність чималого публіцистичного доробку в багатьох газетах: «Наша жизнь» (Петербург), «Одесские новости», «Одесский листок», «Русь» (Петербург), «Северный курьер» (Петербург); журналах: «Еврейская жизнь», «Жизнь», «Рассвет», «Русская мысль», «Освобождение» (Штутгарт), «Южное обозрение» (Одесса). Статті в періодичних виданнях дають змогу дослідити не лише життя та діяльність В.Є. Жаботинського, але й реконструювати події кінця XIX – початку XX ст. Тематика його робіт була гостросоціальною та викликала резонанс у середині суспільства. Широко коло проблем, які порушувалися на сторінках газет та журналів, створювало суспільний та політичний резонанс. До європейської історичної спадщини В.Є. Жаботинський увійшов як видатний політик, діяч сіоністського руху. Його гострі політичні статті до сьогодні викликають жваві дискусії серед науковців. Італійські дослідники активно опрацьовують його доробок на сторінках італійських періодичних видань.

На окрему увагу заслуговують статті В.Є. Жаботинського, присвячені оцінці українського національного питання. Його активна пропагандистська діяльність щодо підтримки українського руху євреями та позитивна оцінка ролі українських діячів у розбудові української національної ідеї стали підґрунтям для налагодження стосунків між українською та єврейською інтелігенцією.

Потрібно наголосити, що діяльність В.Є. Жаботинського викликає значний науковий інтерес як для української наукової спільноти, так і європейської.

References

- Dziuba, I. (1996). Vladimir Zhabotynskiyi yak prykhylnyk ukrainskoi spravy [Vladimir Jabotinsky as a supporter of the Ukrainian cause]. *Mala entsyklopediia etnoderzhavoznavstva – Small encyclopedia of ethno-source studies*. Kyiv, Ukraine.
- Heizer, M.M. (2001). Russko-evreiskaia lyteratura XX veka [Russian-Jewish literature of the twentieth century]. Doctor's thesis. Moscow, Russia.
- Nakahava Yumy. (2009). Polemyka o evreiskom voprose v russkoi publiystyky kontsa XIX–nachala XX vekov [Controversy about the Jewish question in Russian journalism of the late XX–early XX centuries]. Extended abstract of PhD dissertation. Moscow, Russia.
- Pinto, V. (2017). *Imparare a sparare: Vita di Vladimir Ze'ev Jabotinsky*. Turin, Italy.
- Podolskiy, A. (2012). Volodymyr Zhabotynskiyi ta ukrainski natsionalni zmahannia pershoi chverti XX stolittia: dyskusiiia shchodo tsinnosti mizhetnichnykh vzaiemyn [Volodymyr Jabotinsky and Ukrainian national competitions of the first quarter of the twentieth century: a discussion on the values of interethnic relations]. *Istoriia v suchasni shkoli – History in the modern school*, 6.
- Semenova, A.L. (2012). Russkaya filosofskaya publicystyka nachala XX veka [Russian philosophical journalism of the early twentieth century]. Extended abstract of PhD dissertation. Saint Petersburg, Russia.
- Sokolianskii, M.H. (2005). Konechno v Odessa: malaia Rodina Vl. Zhabotinskoho [Of course in Odessa: the small homeland of Vl. Zhabotinsky]. Odessa, Ukraine.
- Streshinskii, I. (2005). Zeiev Zhabotinskii i Yevreiskaia traditsiia [Zeev Jabotinsky and Jewish tradition]. *Khroniki Iierusalima – Chronicles of Jerusalem*.

²⁹ Там само. С. 79.

³⁰ Більш детально про перемовини та пункти договору див. у дослідженні щодо українсько-єврейських відносин у творчості та політичній діяльності В.Є. Жаботинського: Клейнер Ізраїль. Владімір (Зеев) Жаботинський і українське питання. Київ–Едмонтон, 1995. 263 с.

Zucchelli, M.A. (2010). Vskol'z' iz Rima. La formazione di Vladimir Ze'ev Jabotinsky tra Russia e Italia. Milano, Italy.

Дарда Ольга Олександрівна – аспірантка кафедри всевітньої історії та міжнародних відносин Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, 14013, Україна).

Darda Olha O. – post-graduate student of Department of World History and International Relations T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium». (53 Hetmana Polubotka Street, Chernihiv, 14013, Ukraine).

E-mail: odarda94@gmail.com

JOURNALISTIC ACTIVITY OF V. JABOTINSKY IN UKRAINIAN AND EUROPEAN CULTURAL HERITAGE

The relevance of the research is conditioned by the necessity of scientific comprehension of the influence of the journalistic activity of V. Jabotinsky in the European and Ukrainian historical heritage. The study of publicist activity of V. Jabotinsky allows to trace the transformation of his political and ideological views, to analyze what issues were covered on the pages of periodicals. The purpose of the study lies in complex analysis and evaluation of publicist activity of V. Jabotinsky in Ukrainian and European cultural and historical heritage. The methodological basis of the research was determined taking into account the goals and objectives of the study in the format of interdisciplinary approach. Historical and political principles of research, general scientific methods, – analysis and synthesis, induction and deduction, analogy and generalization, – were used. The methodological basis of the article consists of the principles of historical knowledge: the principle of historicism, integrity and objectivity. Scientific novelty of the study lies in an attempt of a comprehensive study of the publicist activity of V. Jabotinsky. Determination of its influence on the cultural centers of Europe and Ukraine in modern times. Conclusions. The author examines the personal and ideological transformation of V. Jabotinsky, traces the influence of Vladimir Jabotinsky's works on the Italian cultural heritage. Also, the thematic content of his articles was analyzed and the influence of the environment on the formation of V. Jabotinsky's worldview was examined. Analysis of the sources established that for the Italian reader political events of the Russian Empire were interesting, topic of the cultural heritage of Russian authors was requested too. Now European scientists are studying the political activity of V. Jabotinsky, introducing into scientific turnover the sources, available in the national periodicals. In the periodicals of the Russian Empire V. Jabotinsky's works were devoted to the issues of European political and cultural life. The contribution of V. Jabotinsky to the Ukrainian historical heritage deserves special attention. The development of the issue of Ukrainian-Jewish relations, the dependence of autonomist tendencies for the self-determination of nations prevails in the works devoted to the national question. V. Jabotinsky understood the interdependence of the Jewish and Ukrainian national liberation movement. Particular interest to Ukrainian scholars is the involvement of V. Jabotinsky to the Ukrainian national liberation movement, the interaction with the Ukrainian revolutionary figures.

Keywords: Vladimir Jabotinsky, journalism, «Altalen», Ukrainian-Jewish relations, national movement.

Дата подання: 25 червня 2021 р.

Дата затвердження до друку: 30 червня 2021 р.

Цитування за ДСТУ 8302:2015

Дарда, О. Публіцистична діяльність В.Є. Жаботинського в українській і європейській культурній спадщині. *Сіверянський літопис*. 2021. № 5. С. 225–231. DOI: 10.5281/zenodo.5750433.

Цитування за стандартом APA

Darda, O. (2021). Publitsystychna diialnist V.Ie. Zhabotynskoho v ukrainskii i yevropeiskii kulturnii spadshchyni [Journalistic activity of V. Jabotinsky in Ukrainian and European cultural heritage]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 5, P. 225–231. DOI: 10.5281/zenodo.5750433.

